

Cultuur in huwelijksgedrag: van voorhuwelijks samenwonen tot zorgen voor familie

*... gelyken alle tijd.
Ja om te leven met gerust
In't Klooster van der Vrouwen,
Hedert blijft, of de Peter Luste,
De Water ingeschonnen.*

Den 2 December. 1755.

559

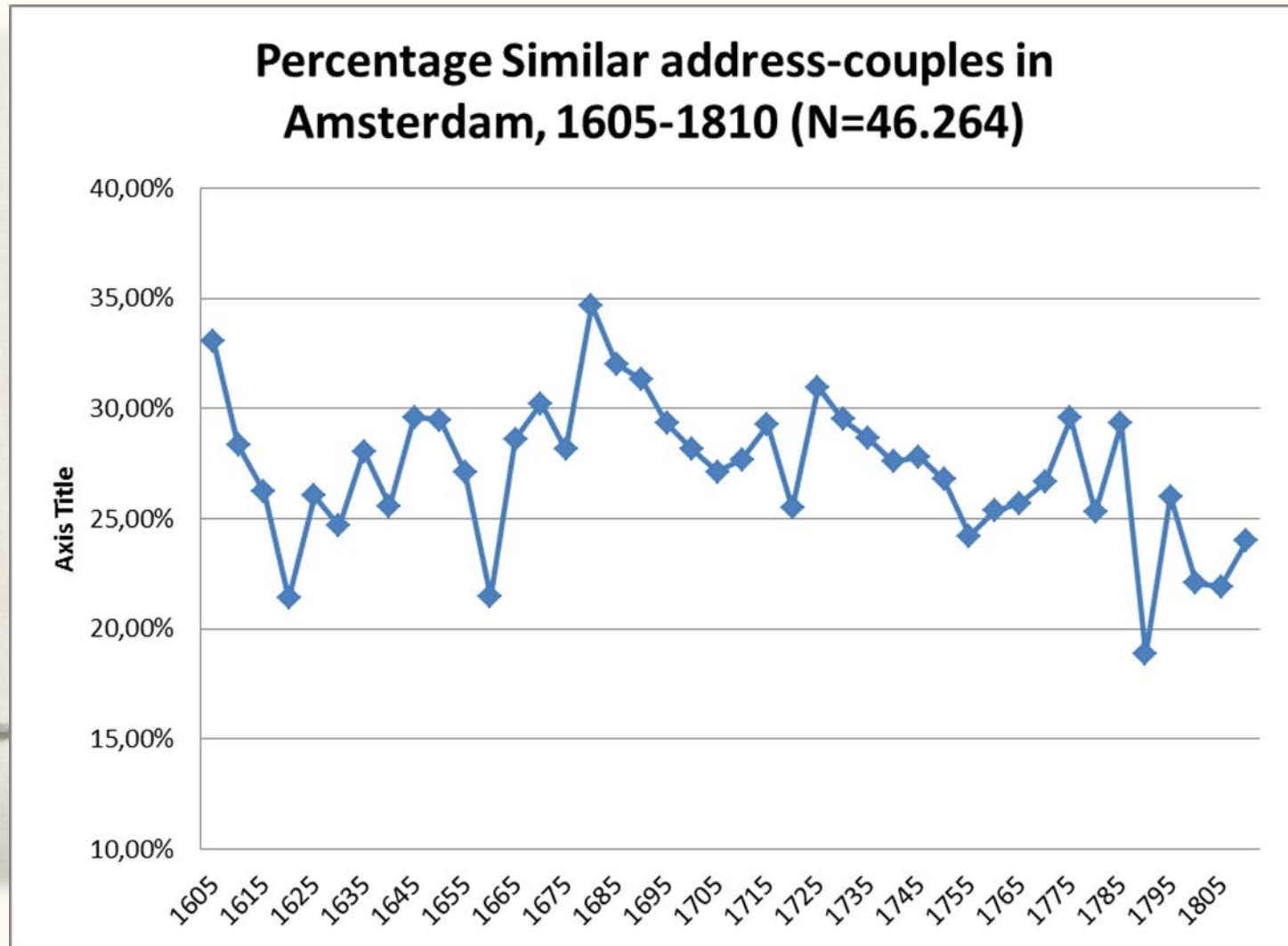
231

Compareerden als voren *Lourens Pieters, van Man-
daal gereformeert, oud 29 Jaar, op de haarlemmerdyk
oud: Doot, geassisteert met Rijk van Santen,
Tryntje Martens, van Am., gereformeert, oud 28 Jaar
woont als voorn, oud: Doot, geassist. met haar Moey =
Vogeltje Martens,*

Verfoekende hare drie Sondaagse uytroepingen, omme, naar defelve, de voorfz. trouwe te solemniferen, en in alles te voltrekken, fo verre daar anders gene wet-tige verhinderinge voor en valle. En naar dien fy by waarheyd verklaaren, dat fy vrye Personen waren, en malkanderen in bloede niet en bestonden, waar door een Christelyk Huwelyk mochte verhindert worden, zyn hun hare gebo-
den verwilliget.

Hokkende Amsterdammers?

Universiteit Utrecht

Institutions
for Collective Action
www.collective-action.org

'Same address couples (SAC)'

- Koppels die op het moment van de vooraankondiging van hun huwelijk aangeven op hetzelfde adres te wonen ('ut supra' / 'als boven', 'als voorn.');

N.B.: Alleen straatnamen worden genoemd; vanaf 1790 worden beschrijvingen preciezer (toevoegingen: 'boven de bakker', 'naast het weeshuis', nr...)

Grote vraag: same-address couples = voorhuwelijks samenwonende koppels??

Interpretatie van 'hetzelfde adres'

- **Voorhuwelijks samenwonen:** koppels starten samen een nieuw huishouden, leven als man en vrouw zonder officieel getrouwd te zijn;
- **Huwelijk met buurtgenoten (neighbourhood endogamy):** mensen trouwen met iemand uit dezelfde straat /zelfde pand;
- **Co-residence:** de toekomstige bruid en bruidegom maakten samen al deel uit van een zelfde huishouden of wonen in bij een van de ouders

Bestaande literatuur

- Voorhuwelijks samenwonen was volgens de gereformeerde kerk verboden (Roodenburg 1990; Van der Heijden 1998);
- Weinig vermeldingen van overtredingen in kerkregisters en vonnissen van stedelijke rechtbanken;
- Rebecca Probert: samenwonen in vroegmodern Engeland was uitzonderlijk, koppels preferen een formeel huwelijk (Probert 2012);
- **Andere landen (voornamelijk 19de eeuw):**
Voorhuwelijks samenwonen kwam voor in Stockholm (Matovic 1980), Parijs (Ratcliffe 1996), Frankrijk (Lynch 1991) en Duitsland (Abrams 1993; Roberts 1973)(see also: Van de Putte 2005, 116).

Vragen

- Welke factoren vergroten de kans op 'samenwonen'?
- Wat betekent 'same address' in de praktijk?

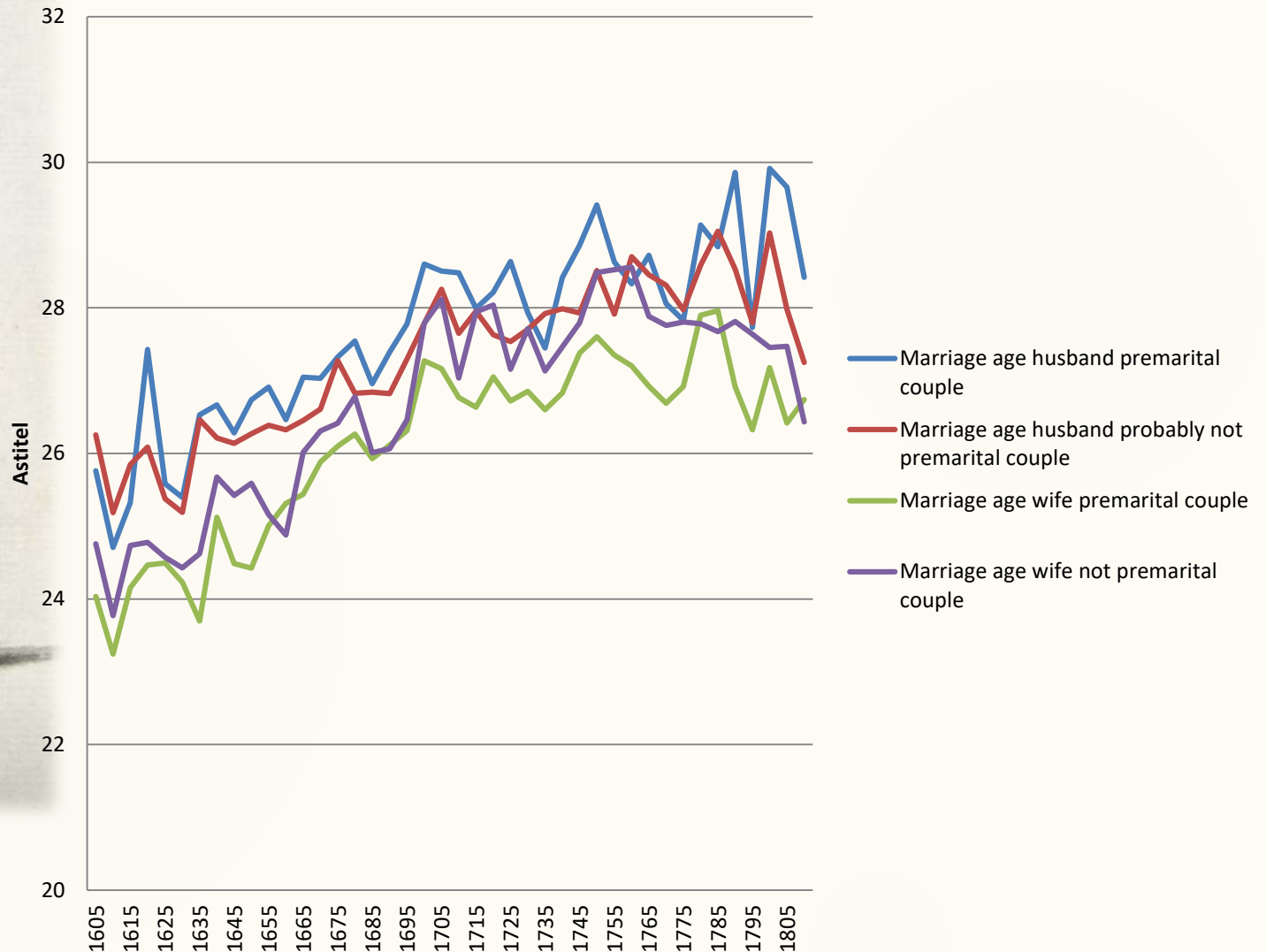
Variabelen Amsterdamse ondertrouwakten

- Namen van beide partners (voor- en achternaam);
- Leeftijd (bij eerste huwelijk);
- Huwelijkse status;
- Plaats van afkomst;
- Religieuze denominatie (1740-1810);
- Getuigen (namen + relatie tot bruid/bruidegom);
- Beroep van de aanstaande bruidegom (1605-1710);
- Handtekening;
- Ouders in leven?;
- Adres van aanstaande bruid en bruidegom;
- Adres van de ouders (1790-1810)

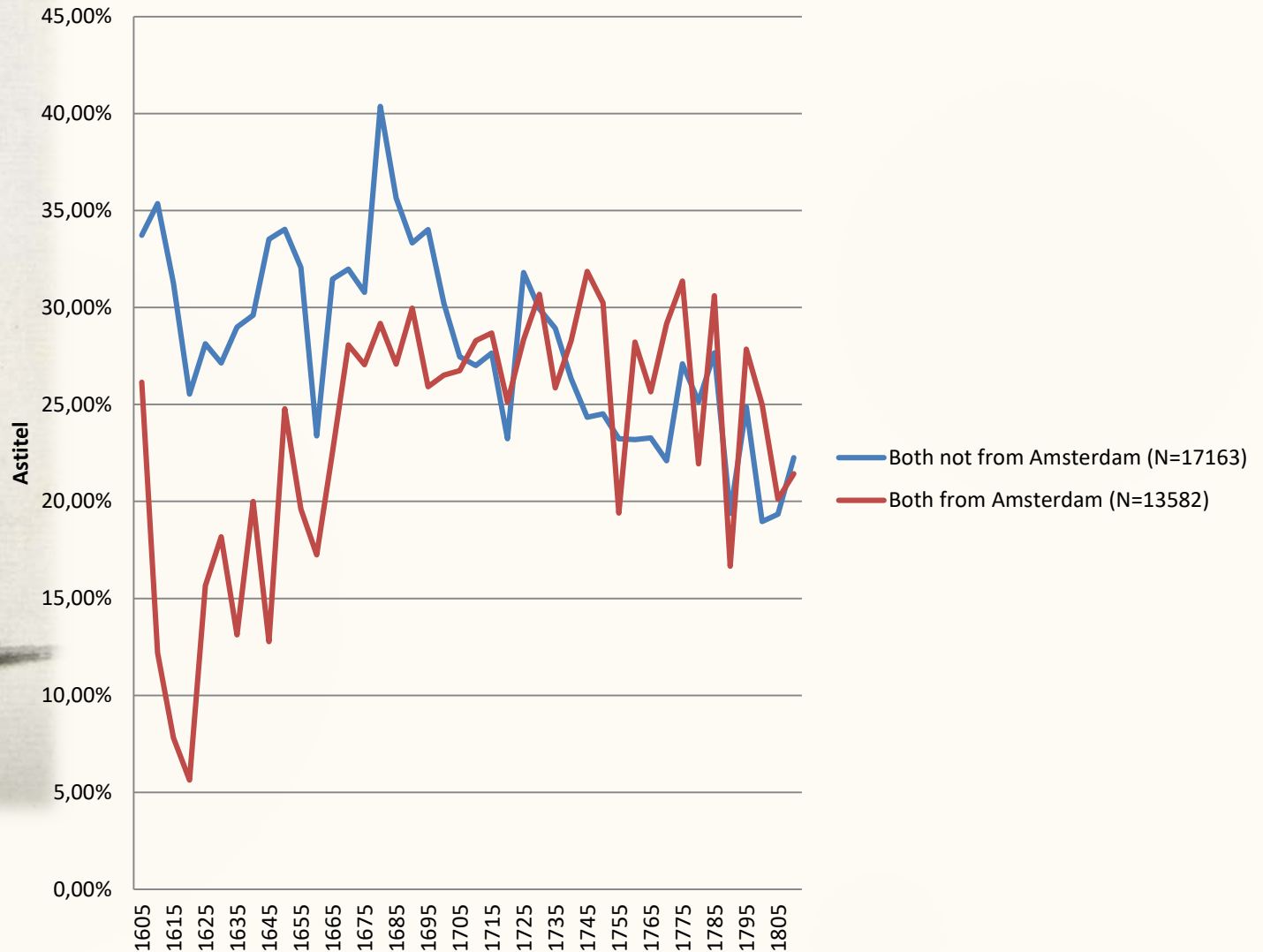
Huwelijksleeftijd en samenwonen

Gemiddelde huwelijksleeftijd SA- en niet SA-koppels

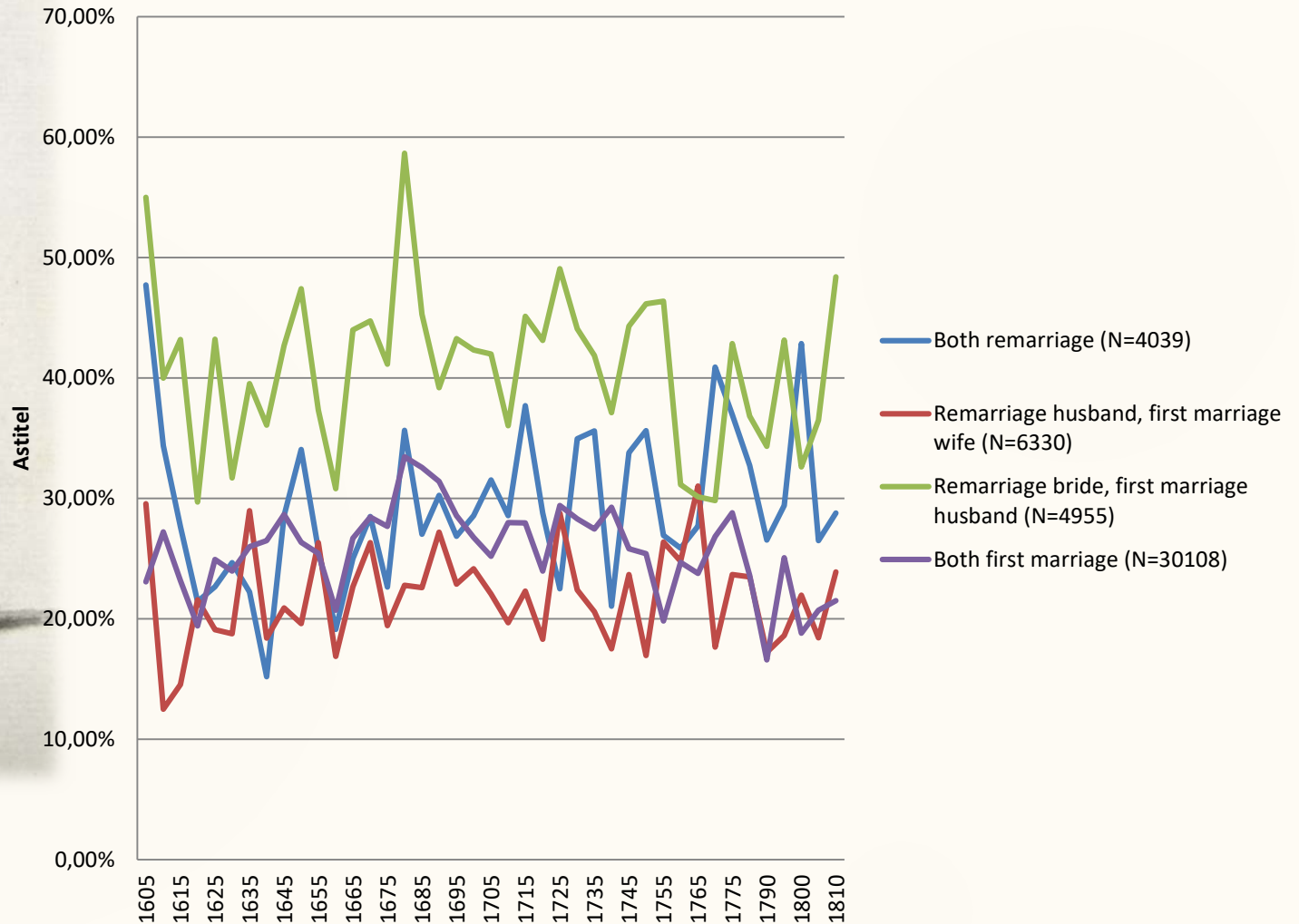
Plaats van herkomst: Amsterdammers en migranten

Percentage SA-koppels naar herkomstplaats

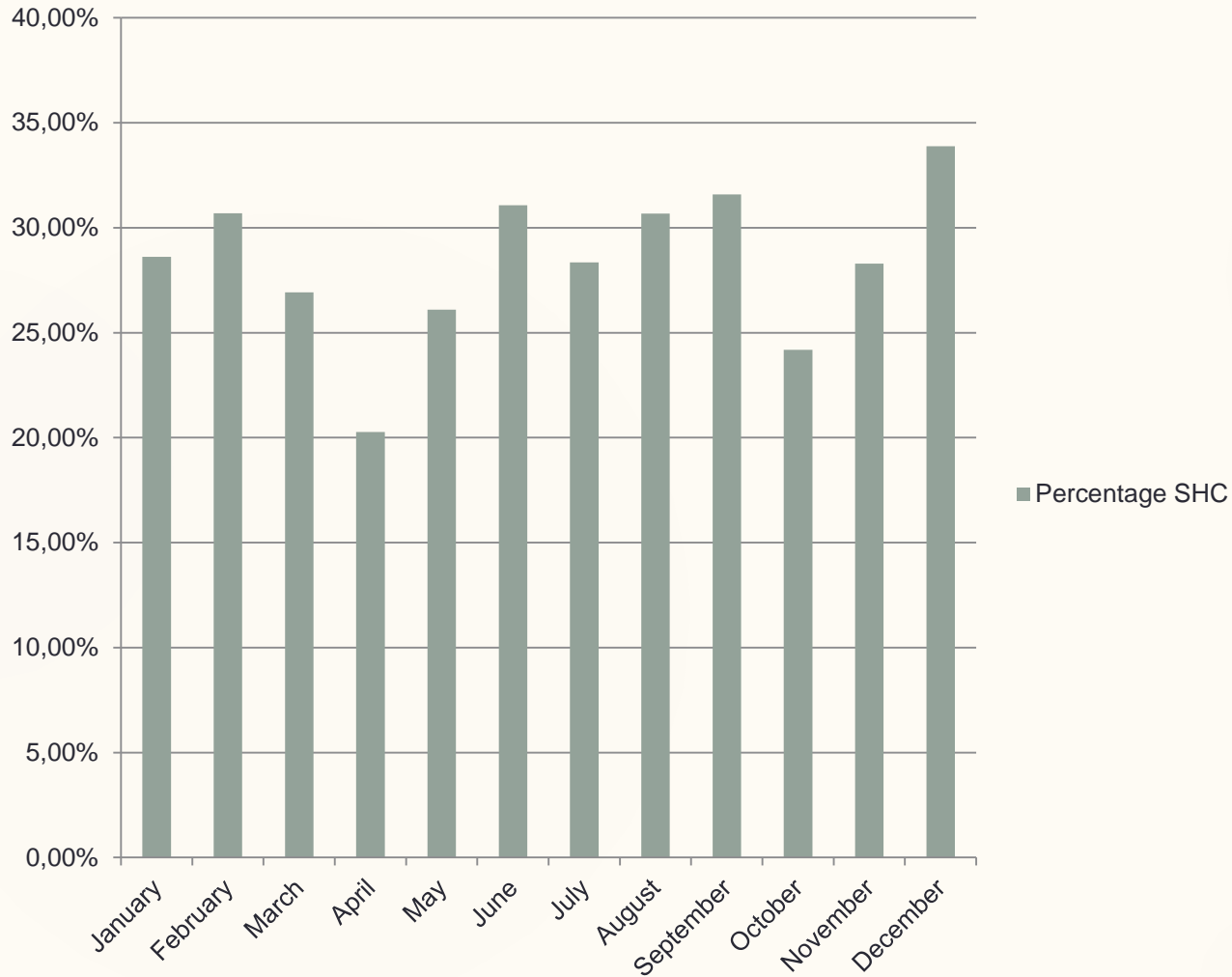
Samenwonen en huwelijks status

Percentage SA-koppels naar burgerlijke status bij (her)trouwen

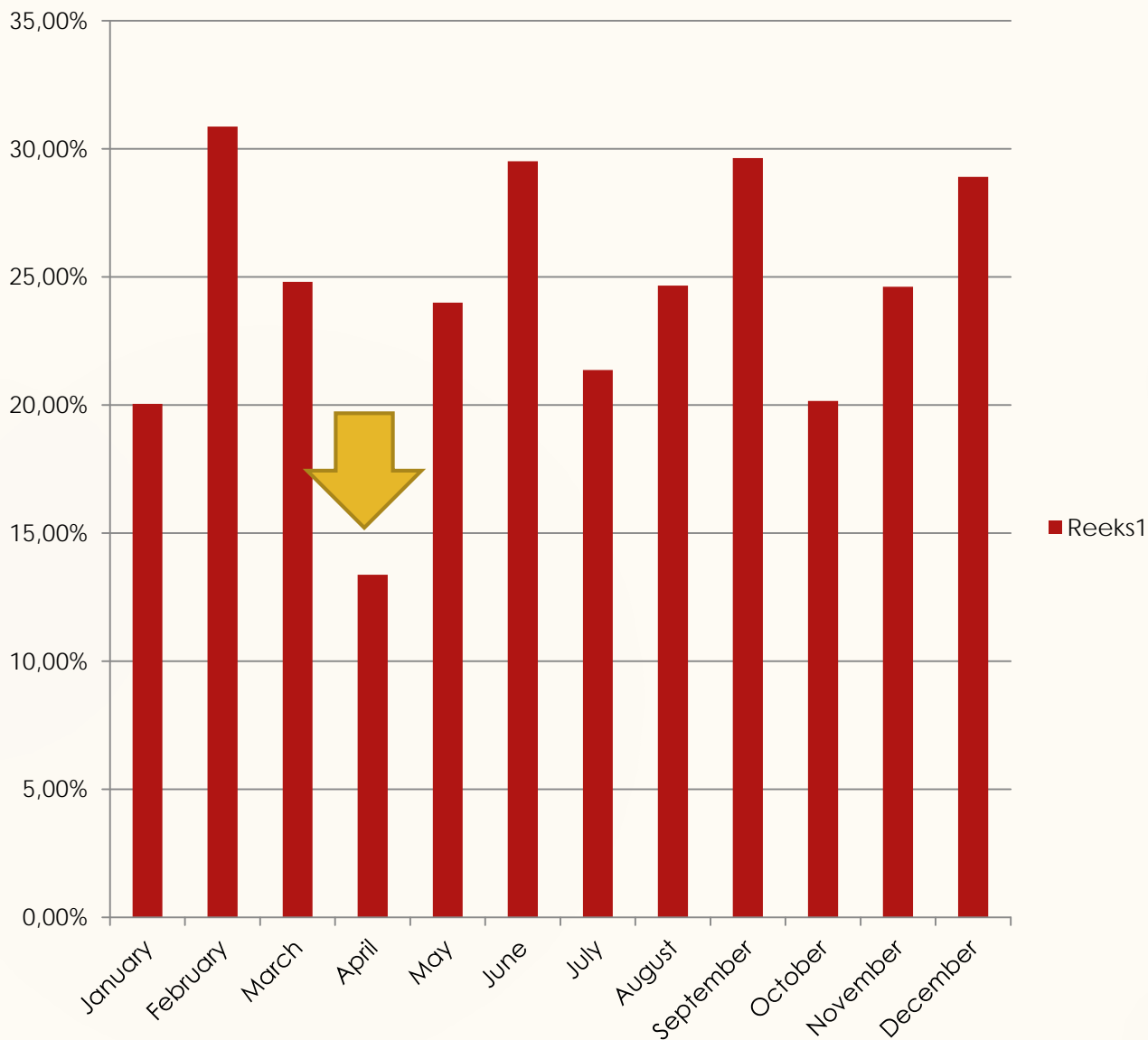

Invloed huurmarkt?

Percentage SA-koppels naar maand van ondertrouw, 1605-1810

Percentage SA-koppels naar maand van ondertrouw, 1790-1810

'Samenwoonpraktijken', 1790-1810

- In de periode 1790-1810 trekt 42 tot 63 procent van de samenwonende koppels in bij één van de ouders;
- Van de samenwonende koppels waarbij beide partners voor het eerst trouwen geldt dit zelfs voor 80 procent;
- Voor 36% van de joodse samenwonende koppels geldt dat ouders van zowel de bruid als de bruidegom samen met het trouwlustige koppel op hetzelfde adres wonen

Voorlopige conclusies: living in sin?

- Migranten oververtegenwoordigd in de 17de eeuw;
- Koppels met een laag inkomen oververtegenwoordigd;
- Joodse koppels woonden relatief vaak samen voor huwelijk;
- Vooral veel koppels waarbij de vrouw hertrouwde, terwijl man voor het eerste huwde deelden zelfde adres voor huwelijk;

Algemeen:

- Verschillende praktijken achter het 'hetzelfde adres → deel trekt in bij één van de ouders
- Link met huurmarkt: koppels huren een woning vanaf 1 mei en trouwen daarna.

